

D Biuletyn

Lip-Wrz
3/2008

Monitoringu Dyskryminacji Osób **LGBT** w Polsce

Monitoring
dyskryminacji **LGBT**

Kampania Przeciw Homofobii

www.monitoring.kampania.org.pl

KPH konsultuje przepisy

Prawnicy Kampanii Przeciw Homofobii aktywnie włączyli się w konsultacje zarówno rządowego projektu ustawy o równym traktowaniu jak i zaproponowanego przez Komisję Europejską projektu horyzontalnej dyrektywy anty-dyskryminacyjnej.

Ustawa o równym traktowaniu

W swoich kolejnych opiniach dotyczących projektu ustawy o równym traktowaniu, KPH wskazała szereg kwestii, które powinny znaleźć się w zaproponowanym przez rząd akcie, tak, aby jeszcze skuteczniej chronić

osoby LGBT przed dyskryminacją. KPH podkreśliło, że niezmiernie ważnym jest włączenie tożsamości płciowej do katalogu przesłanek, na podstawie których zabronione jest nierówne traktowanie. W przekonaniu KPH, istnieje gorąca potrzeba skuteczniejszych działań na rzecz zwalczania dyskryminacji osób transseksualnych. Zawarcie w ustawie przepisu zakazującego nierównego traktowania z tego powodu z pewnością przyczyniłoby się do poprawy sytuacji społecznej tej grupy, która – jak wskazują badania – jest jedną z najbardziej narażonych na dyskryminację społeczności.

KPH w swoich opiniach podkreśliła także wagę, jaką należy przywiązywać do wynikającego z prawa wspólnotowego obowiązku utworzenia w Polsce tzw. organu ds. równości.

KPH uznało, że zaproponowane w projekcie ustawy regulacje w tym zakresie (rząd zaproponował utworzenie stanowiska Generalnego Inspektora ds. Równego Traktowania) są niewystarczające i nie gwarantują efektywnego wykonywania 3 głównych obowiązków – niezależnej pomocy ofiarom dyskryminacji, sporządzania niezależnych raportów i prowadzenie niezależnych badań nad dyskryminacją.

Dyrektywa anty-dyskryminacyjna

KPH z zadowoleniem przyjęła zaproponowane przez Komisję Europejską przepisy anty-dyskryminacyjne, jednakże, w swojej opinii podkreśliła konieczność włączenia przepisów skutecznie przeciwdziałających tzw. dyskryminacji wielokrotnej (multiple discrimination). Jak wykazują najnowsze badania, wielokrotnie

nie zdarza się, że przyczyną dyskryminacji może być więcej niż jedna cecha ofiary nierównego traktowania. Na przykład, amerykańskie badania nad zjawiskiem dys-

kryminacji wskazują, że najbardziej narażonymi na wykluczenie społeczne są czarne homoseksualne kobiety, które doświadczają dyskryminacji jednocześnie z powodu swojej rasy, płci i orientacji seksualnej. ■

„Istnieje bowiem agresywne lobby gejowskie, które usiłuje ingerować w życie normalnych ludzi. Z nimi nie ma sensu dyskutować. Przed nimi trzeba się bronić”
– Joanna Najfeld, publicystka i działaczka, komentując kampanię aktywistów LGBT nakładającą do bojkotu akcji, które są skierowane przeciwko małżeństwom jedнопłciowym w Kalifornii, 3 września, „Rzeczpospolita” ■

Cytaty z monitoringu prasy, z ostatnich trzech miesięcy

Współpraca KPH z rzecznikiem

W dniu 22 lipca 2008 r. przedstawiciele KPH wzięli udział w zorganizowanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich dr J. Kochanowskiego spotkaniu z przedstawicielami organizacji gejowsko – lesbijskich.

Rzecznik
Praw
Obywatelskich,
Jan
Kochanowski

Przedmiotem spotkania były opracowane przez KPH najważniejsze zagadnienia i postulaty dla organizacji gejowsko – lesbijskich, w których pomoc i interwencja RPO – jako organu stojącego na straży wolności i praw człowieka – jest konieczna.

zwróciła uwagę na problem pozycji ustrojowej „organu do spraw równego traktowania” oraz jego kompetencji.

Z dużym zainteresowaniem przyjęta została propozycja KPH organizacji przez RPO i pod jego honorowym patronatem tzw. „Szczytu Równości” na temat stanu przestrzegania zasady równości i niedyskryminacji w Polsce z udziałem organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli rządu i parlamentu, zagranicznych przedstawicieli organów ds. równości, przedstawicieli EQUINET – europejskiej sieci współpracy organów ds. równości.

Najczęstsze Praktyki Dyskryminacyjne

Prezentacja Biuletynu Monitoringu Dyskryminacji Osób LGBT w Polsce wywołała dyskusję na temat najczęstszych praktyk dyskryminacyjnych wobec klientów grupy prawnej KPH. Szczególną uwagę zwrócono na postępowania w sądach rodzinnych o ograniczaniu lub pozbawianiu władzy rodzicielskiej osób o orientacji seksualnej oraz konieczność zmian polskiego kodeksu karnego w zakresie przestępstwa „mowy nienawiści”. Podjęto także dyskusję na temat dyskryminacyjnych praktyk polskich urzędów

stanu cywilnego odmawiających wydania zaświadczeń o pozostawaniu w stanie wolnym, umożliwiających zawarcie związku partnerskiego na terenie innych krajów. Argumentacja przedstawicieli organizacji gejowsko – lesbijskich dotycząca ich prawa do zawarcia związków partnerskich lub małżeńskich na terenie krajów UE spotkała się z krytyczną oceną prof. M. Zubika, który wyraźnie zaznaczył, iż interwencja Rzecznika w tym zakresie może przybrać jedynie formę sprawdzenia spełnienia proceduralnych wymogów przez urzędników w konkretnej, indywidualnej sprawie.

Kampania Świadomościowa

Spotkanie potwierdziło konieczność rozwijania współpracy RPO z organizacjami gejowsko – lesbijskimi, w tym zwłaszcza stworzenia stałych mechanizmów wymiany informacji o problemach występujących w poszczególnych obszarach dyskryminacji. W szczególności KPH podniosła, że konieczna jest organizacja przez RPO kampanii świadomościowych na temat roli i kompetencji RPO w zakresie przestrzegania praw osób LGBT, a także uczestniczenie w tego typu działaniach organizowanych przez organizacje gejowsko – lesbijskie. ■

Przed wszystkim KPH zwróciła uwagę na konieczność realizacji rekomendacji zawartych w Raplocie Agencji Praw Podstawowych (FRA) nt. homofobii i dyskryminacji z powodu orientacji seksualnej a także rekomendacji przedstawionych Polsce podczas ostatniego posiedzenia Rady Praw Człowieka ONZ w ramach Universal Periodic Review. Pan prof. Zubik poinformował, że w Biurze RPO tworzony jest mechanizm monitorowania rekomendacji organizacji/institucji międzynarodowych oraz ich implementacji do porządku krajowego.

Rekomendacje do Projektu Ustawy

Ponadto KPH przedstawiła rekomendacje do projektu ustawy o równym traktowaniu przygotowanym przez rząd, m in.

Koalicja na rzecz ustawy

Z inicjatywy Kampanii Przeciw Homofobii w październiku br. po raz pierwszy odbyło się spotkanie organizacji pozarządowych zainteresowanych utworzeniem koalicji na rzecz przyjęcia dobrej ustawy o równym traktowaniu.

W Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają prace nad projektem takiej ustawy, która w najbliższym czasie ma trafić do parlamentu.

Organizacje zajmujące się przeciwdziałaniem dyskryminacji zgłosiły wiele

uwag, które tylko w części zostały uwzględnione w pracach nad ustawą.

Koalicja w najbliższym czasie zamierza spotkać się z osobami odpowiedzialnymi w rządzie za projekt ustawy, a następnie uczestniczyć w pracach komisji parlamentarnych.

Koalicji przewodniczy Polskie Towarzystwo Prawa Anty-dyskryminacyjnego, a w jej skład wchodzi kilkanaście organizacji.

Zgłoszenia organizacji zainteresowanych koalicją proszę wysyłać na adres: bbrozda@kph.org.pl ■

„Świadome dążenie do osłabienia rodziny, jej autorytetu, widzimy w wielu krajach, gdzie rodzice nie mogą powiedzieć, że nie chcą posyłać swoich dzieci na prelekcję organizowaną w szkole przez kampanię progejowską, czy lekcje wychowania seksualnego.”

– Benedykt Polok, w artykule o niebezpieczeństwie grożącym polskim rodzinom, 6 lipca, „Gość Niedzielny” ■

Cytaty z monitoringu prasy, z ostatnich trzech miesięcy

Prawo rodzinne dla osób LGBT

W dniu 25 października 2008 r. w ramach Festiwalu Tęczowych Rodzin prawnicy KPH poprowadzili Warsztat na temat prawa rodzinnego w odniesieniu do osób LGBT, w którym udział wzięły osoby zainteresowane zakładaniem rodzin i wychowywaniem dzieci, zarówno swoich biologicznych, jak i dzieci partnerów oraz dzieci adoptowanych.

Głównym celem Warsztatu było przedstawienie przepisów prawa, praktyki oraz orzecznictwa sądów mających znaczenie dla osób LGBT walczących o swoje prawo do życia w rodzinie. Omawiane były postępowania rozwodowe z udziałem małoletnich dzieci, postępowania o ustalenie kontaktów z dzieckiem, o ograniczenie

nie władzy rodzicielskiej oraz o alimenty. Uczestnicy mieli także okazję zapoznać się z projektami zmian przepisów prawa rodzinnego, które

mogą być dla nich bardzo korzystne.

Cechy Dobrego Rodzica

W pierwszej części Warsztatu uczestnicy próbowali określić cechy dobrego rodzica, a następnie skonfrontowali je ze sobą i odpowiedzieli sobie na pytanie, co dla nich samych znaczy bycie rodzicem. Po przedstawieniu przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego uczestnicy dowiedzieli się, kiedy sąd może ograniczyć, zawiesić lub pozbawić rodzica władzy rodzicielskiej. Okazało się, że zgodnie z prawem, orientacja seksualna nie może być powodem ingerencji sądu we władzę rodzicielską. Doświadczenia uczestników pokazały jednak, że praktyka wielu sądów prowadzi do dyskryminacji osób LGBT w zakresie prawa rodzinnego.

Zasady Postępowania Sądowych

Dlatego też w drugiej części Warsztatu omówione zostały zasady postępowania sądowych w sprawach między rodzicami i dziećmi oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i decyzje innych organów międzynarodowych, które mogą być przydatne dla osób LGBT w walce o prawa rodzicielskie.

Ponadto zaprezentowane zostały badania naukowe na temat rodzicielstwa osób LGBT, które łamią stereotypy polskich sądów i urzędów odnośnie kompetencji osób LGBT do bycia rodzicami.

Warsztat pokazał, jak wiele osób LGBT ma problemy z egzekwowaniem wykonywania swojej władzy rodzicielskiej oraz jak ważna jest edukacja prawna tęczęwego środowiska. ■

Porady prawne

W miesiącach lipiec-październik Grupa Prawna KPH udzieliła porad w sprawach z zakresu:

■ **prawa karnego** – m. in.: uprawnień oskarżyciela prywatnego (czyli poszkodowanego) w postępowaniu karnym prywatno-skargowym o zniesławienie, ochrony przed przestępstwami tzw. „mowy nienawiści”, środków prawnych ochrony poszkodowanego przez pobicie geja;

■ **prawa cywilnego** – m. in. kosztów postępowania o naruszenie dóbr osobistych;

■ **prawa pracy** – m. in. różnic między molestowaniem a mobbingiem w prawie pracy oraz innych form dyskryminacji ze względu na orientację seksualną;

■ **prawa rodzinnego** – m. in. zasad postępowania dowodowego w postępowaniu

o ograniczenie władzy rodzicielskiej lesbijki;

■ **prawa administracyjnego** – m. in. przygotowała dla dwóch obywateli Białorusi odwołania od decyzji Urzędu do Spraw Cudzoziemców odmawiających im przyznania statusu uchodźcy ze względu na prześladowania na tle orientacji seksualnej. ■

„Do czego to doszło, żeby baba z drugą babą brały ślub. Za moich czasów to byłoby nie do pomyślenia. To powinno być surowo karane!”
– Zdzisław Wójcik z Ostródy (80l.), komentujący ślub pary lesbijskiej w Reformowanym Kościele Katolickim, 5 sierpnia, E Fakt.pl

„Radośnie wymachują transparentami z hasłami: „Homoseksualna turystyka = zgorzenie dla krakowskich dzieci.”
– O dzieciach protestujących przeciwko akcji przyciągającej gejów do Krakowa, 6 sierpnia, „Polska Gazeta Krakowska”

„W ten sposób próbuje się zburzyć podstawy normalnie funkcjonującego społeczeństwa, zabierając ludziom szansę na szczęśliwe życie.”
– Paweł Pasionek, żalący się, iż media nakłaniają ludzi do akceptacji dewiacyjnych zachowań, 9 sierpnia, „Nasz Dziennik”

„Ta akcja posłuży jedynie promocji gejów”
– Bolesław Kosior, przedstawiciel PiS odnosząc się do akcji, w której aktywiści organizacji gejowsko-lesbijskich planowali wyróżnić jednego z polskich monarchów za to, iż jak twierdzili był homoseksualistą, 3 września, „Polska The Times” ■

Cytaty z monitoringu prasy, z ostatnich trzech miesięcy

Rozmowa z Sergiuszem Kowalskim

Jak można walczyć z mową nienawiści?

Przede wszystkim cierpliwie. Bez złudnej wiary w cudowne recepty i natychmiastowy efekt. Ludzie nie przejrzą nagle na oczy, nawet wówczas, gdy im „wytlumaczymy”, bo jakże często patrzymy na to samo, a widzimy co innego. Oczywiście tłumaczyć, czyli edukować, trzeba, to bez dwóch zdań: chodzi o eliminowanie przesądów wobec „innych”, absurdalnych przekonań, których lista z czasem ewidentnie się skraca.

Ludzie edukują się też sami, zwłaszcza ostatnio, kiedy tylu obywateli naszego kraju ma okazję obserwować z bliska życie innych, bardziej tolerancyjnych społeczeństw, skądinąd imponujących im bogactwem i poziomem cywilizacyjnym. Stykają się tam z „innymi” – ludźmi różnych ras, kolorów, religii i upodobań seksualnych – współżyjącymi na co dzień z „normalsami”. Warto też pamiętać, że prędzej nauczymy ludzi, że nie wypada mówić pewnych rzeczy publicznie, niż ich oduczmy nienawistnego myślenia. Nie

muszą koniecznie kochać Żydów czy gejów – niech ich nie obrażają.

Wreszcie, co do karania za mowę nienawiści, jestem z biegiem lat coraz bardziej sceptyczny. Ponadto trzeba by najpierw wyedukować sędziów i prokuratorów – w końcu członków społeczeństwa – by dostrzegli „szkodliwość społeczną” pewnych słów i czynów.

Czy istnieje ogólnospołeczne przyzwolenie na wypowiedzi nacechowane wrogością wobec środowisk LGBT? Czy spotykają się one z takim samym odbiorem opinii publicznej jak wypowiedzi o zabarwieniu rasistowskim czy ksenofobicznym? Nie wiem czy „ogólnospołeczne”, ale na pewno szerokie. Lęk i odraza wobec osób LGBT wydają się nadal silniejsze niż wobec innych ras czy narodowości (por. sondaże). Przyczyną może być nieświadoma obawa przed utożsamieniem

z nimi: „przecież nikt nie weźmie mnie za czarnego, a nie daj Boże za geja...?”. Jednym ze skutków jest odmowa uznania LGBT za „normalnych ludzi”.

Z Żydami jest, w odróżnieniu od innych ras i narodów, trochę jak z LGBT – żyją wśród nas jak zamaskowani kosmici; stąd częste żądania „ujawnienia się”, czyli przywdziania widomych atrybutów obcości (nie wymaga się tego od np. Francuza). Różnica zaś

jest taka, że Żydom antysemita w zasadzie przyznają prawo do istnienia (choć np. tylko w Izraelu, czyli „z dala od nas”, albo i tam nawet nie, bo to „okupanci”), a osób LGBT homofobi z zasady nie tolerują (chyba że zamkną się one szczelnie w swoich domach, a najlepiej trumnach, przebite osinowymi kołkami).

Rozmawiał z Barbarą Brózdą, KPH. ■

Sergiusz Kowalski, socjolog, członek Rady Konsultacyjnej

Rozmowa z Jerzym Szczęsnym

Czy społeczeństwo polskie cechuje coraz większy stopień tolerancji wobec mniejszości gejowsko-lesbijskiej, czy może postępujące zubożenie na wysuwane przez te grupy postulaty?

Największym osiągnięciem ostatnich lat jest detabuizacja homoseksualności. Po latach milczenia na ten temat, dzięki licznym akcjom środowisk LGBT udało się wprowadzić tę kwestię do debaty publicznej.

Jej kształt przybiera czasem obraźliwe formy, jednak stosunek do mniejszości gejowsko-lesbijskiej stał się tej debaty ważnym elementem. Geje i lesbijki wreszcie zostali zauważeni w przestrzeni publicznej, co z pewnością zburzyło wiele negatywnych stereotypów.

Przed nami oczywiście jeszcze bardzo długa droga do społecznej akceptacji homoseksualności, która przebiegać musi zarówno w sferze publicznej (prawa, media), jak i przede wszystkim bę-

dzie wymagała od organizacji pozarządowych, instytucji publicznych oraz szkół ogromnej ilości pracy u podstaw.

Czy Pana zdaniem w Polsce możliwe jest szybkie wprowadzenie uregulowań ustawowych dotyczących praw mniejszości gejowsko-lesbijskiej?

Niestety, nie wierzę w szybką zmianę prawa. Pomimo że społeczna tolerancja dla gejów i lesbijek rośnie, świadomość ich prawnej dyskryminacji jest wciąż znikoma. Dominującą postawą jest bowiem przekonanie, że prawna rejestracja związków homoseksualnych i zrównanie ich w prawach ze związkami heteroseksualnymi byłaby nieuzasadnionym uprzywilejowaniem.

A przy dzisiejszym kształcie sceny politycznej przyznanie tych pozornych przywilejów grupom nie do końca akceptowalnym społecznie, którym wspinałomyślnie pozwala się demonstrować, prowadzić kluby i działać w organizacjach pozarządowych, jest niemożliwe.

Tym niemniej nadzieja tkwi w prawie europejskim, do którego recepcji jesteśmy zobligowani, a które dzisiaj jednoznacznie zakazuje jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Obejmuje ono jednak tylko wybrane sfery życia i nie ma wpływu na kluczowe z punktu widzenia równouprawnienia osób LGBT kwestie prawa rodzinnego.

Rozmawiał z Barbarą Brózdą, KPH. ■

Jerzy Szczęsny, doktorant na Uniwersytecie Warszawskim, członek Rady Konsultacyjnej

Wydawca: Stowarzyszenie Kampania Przeciw Homofobii, ul. Żelazna 68, Warszawa
tel.: 022 423 64 38 www.kampania.org.pl
Skład: Agnieszka Kraska

Zapraszamy na naszą stronę www.monitoring.kampania.org.pl

Więcej informacji udzieli koordynator projektu:
Greg Czarniecki

022 435 25 80, gczarniecki@kampania.org.pl